

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ІМЕНІ ГЕРОЇВ ЧОРНОБИЛЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

Теоретико-методологічні проблеми психології
Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи
за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія»
циклу загальної обов'язкової підготовки
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальності 053 «Психологія»

Черкаси – 2024

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри суспільних наук Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля (протокол № 1 від 30 серпня 2023 року.)

Горенко Л. М.

Теоретико-методологічні проблеми психології [Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи за освітньо-професійною програмою «Екстремальна та кризова психологія» у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія»] / Л. М. Горенко. – Черкаси : ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2024. – 21 с.

У методичних вказівках викладені навчально-методичні матеріали, необхідні для самостійної роботи з дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології» для студентів з підготовки фахівця освітньо-кваліфікаційного рівня вищої освіти за другим (магістерським) рівнем вищої освіти у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 053 «Психологія» – загальні положення щодо організації самостійної роботи, основні її форми, програма навчальної дисципліни, питання, що виносяться на самостійне вивчення.

© Черкаський інститут пожежної
безпеки імені Героїв Чорнобиля,
2024

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	4
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	6
РОЗДІЛ 3. ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	8
РОЗДІЛ 4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	12
РОЗДІЛ 5. КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА МОДУЛЕМ	16
РОЗДІЛ 6. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	21

РОЗДІЛ 1.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Уведення модульної системи організації навчального процесу приводить до скорочення аудиторного навантаження здобувачів і зростання обсягу самостійної роботи. У зв'язку з цим одне з основних завдань освітнього процесу сьогодення – навчити здобувачів вищої освіти працювати самостійно. Виконання самостійних завдань допомагає здобувачам поетапно включитися в навчальну, а згодом у наукову роботу, що сприяє формуванню творчих здібностей і творчого ставлення до своєї професії. Навчити учитися – це значить розвинути здатності і потреби до самостійної творчості, повсякденної і планомірної роботи над підручниками, навчальними посібниками, періодичною літературою, активної участі в науковій праці.

Самостійна робота є однією з основних форм організації освітнього процесу, яка здійснюється здобувачами з метою опанування навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи здобувачів, регламентується робочим навчальним планом із відповідної освітньої програми.

Зміст самостійної роботи здобувачів щодо вивчення дисципліни визначається науково-педагогічним працівником у робочій програмі навчальної дисципліни, цих методичних матеріалах, завданнях, вказівках та ін.

Самостійна робота передбачає вивчення навчального матеріалу, який викладається під час аудиторних занять та міститься у рекомендованій літературі.

Обсяг самостійної роботи здобувачів узгоджується з іншими видами їхньої навчальної діяльності, викладач контролює якість виконання самостійної роботи, аналізує її результати кожного здобувача.

Контроль та корекція результатів самостійного вивчення матеріалу дисципліни здійснюються:

- під час лекцій – контроль знань та умінь, засвоєних у розрізі споріднених курсів;
- під час проведення семінарських та практичних занять – перевірка рівня підготовленості до заняття, перевірка лекційних зошитів та зошитів самостійної роботи;
- під час підсумкового контролю, основна мета якого полягає у підвищенні якості освіти за рахунок створення умов для системної планомірної роботи здобувачів протягом усього семестру і надання можливості вивчення матеріалу навчальної дисципліни окремими частинами.

Важливе значення в самостійній навчальній діяльності здобувачів відіграє вільний вибір теми, форми і часу виконання роботи. Саме тому в системі самостійного навчання важливе місце належить творчим завданням. Ці завдання охоплюють широкий діапазон: від огляду літератури, до наукових розробок з досліджуваної теми. Така праця привчає здобувачів до постійної

і активної розумової діяльності як в аудиторії, так і поза нею.

Основні організаційні вимоги до виконання самостійної роботи наступні:

- виконувана самостійна робота повинна спрямовуватись на досягнення основних навчальних завдань;
- самостійне навчання має бути систематичним і систематизованим у контексті навчальних занять;
- самостійне навчання повинне бути доступним і можливим.

На лекціях, семінарських, практичних заняттях й індивідуальних консультаціях формулюються завдання для самостійного опрацювання, проводиться інструктаж щодо їх виконання.

Самостійна робота здобувачів забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручники, навчальні посібники, методичні матеріали, курси лекцій, практикуми, навчально-лабораторне обладнання, електронно-обчислювальна техніка, список наукової та фахової монографічної й періодичної літератури тощо.

Результати самостійної роботи спеціально не оцінюються, але виявляються під час діагностики знань з навчальної дисципліни. Навчальний матеріал дисципліни, засвоєний у процесі самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль, передбачений робочим навчальним планом, разом з іншим навчальним матеріалом дисципліни і оцінюється за критеріями відповідного підсумкового контролю.

РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Основними організаційними формами самостійної роботи здобувачів вищої освіти є:

- індивідуальна робота здобувачів, яка представляє собою позааудиторну самостійну роботу навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру;

- індивідуальні навчальні завдання з дисципліни, які виконуються під керівництвом викладача, як правило, під час аудиторних занять, де здобувач може отримати методичну допомогу у вигляді консультацій щодо виконання цієї роботи, при цьому консультації носять індивідуальний характер. Вона може включати вивчення окремих розділів навчальної дисципліни, аудиторне проектування, роботу з використанням комп'ютерної техніки тощо, і враховуючи специфічні вимоги конкретної дисципліни виконуватись – в лабораторії, навчально-тренувальному комплексі, смузі психологічної підготовки тощо;

- робота здобувачів, яка виконується самостійно у вільний від занять, зручний для них час, з урахуванням наукових інтересів здобувачів.

Індивідуальна робота є однією з форм самостійної роботи здобувачів вищої освіти, що передбачає виконання завдань навчального, навчально-дослідного чи проектно-конструкторського характеру з дисципліни, визначених робочою програмою. Найпоширенішими видами індивідуальної роботи здобувачів є: конспект з теми за заданим або власно розробленим планом; реферат з теми або вузької проблеми; словник визначень з навчальної дисципліни; підготовка огляду наукової проблеми; підготовка доповіді; групова презентація та ін.

Індивідуальні навчальні завдання передбачають створення умов для якнайповнішої реалізації творчих можливостей здобувачів і мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які здобувачі одержують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці. Індивідуальні завдання видаються здобувачам у терміни, передбачені робочим планом дисципліни, і виконуються кожним здобувачем самостійно при консультуванні викладачем. У випадках, коли завдання мають комплексний характер, до їх виконання залучаються декілька здобувачів. Основними видами індивідуальних навчальних завдань здобувачів є лабораторні, курсові та кваліфікаційні роботи.

Самостійна робота, яка не передбачена робочою програмою дисципліни, але сприяє повнішому розкриттю і конкретизації її змісту, може здійснюватись з ініціативи здобувача з метою реалізації його власних навчальних і наукових інтересів та реалізується у формі написання наукових тез, статей та виконання науково-дослідних робіт здобувачів.

Серед найефективніших методів самостійної роботи здобувачів, що сприяють індивідуалізації та інтенсифікації освітнього процесу, слід виділити.

Проблемно-пошукові методи, спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності здобувачів: метод проектного навчання; методи колективної

розумової діяльності; метод застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні. Застосування цих методів спонукає здобувачів до проведення самостійних досліджень, підвищує мотивацію подальшої роботи, сприяє розвитку логічного мислення, як наслідок, розвитку творчої самостійної діяльності здобувачів.

Метод проектного навчання спрямований на досягнення прогнозованих результатів самостійної роботи. Основними вимогами до використання методу проектів є: колективна та індивідуальна діяльність здобувачів; постановка проблеми, яка потребує комбінованих знань здобувачів щодо планування дій, спрямованих на розв'язання; використання науково-дослідницьких методів; складання плану роботи над проектом; фіксування проміжних результатів; результати застосування методу проектів повинні мати навчальну практичну значущість.

Сутність **методів колективної розумової діяльності** полягає в колективній творчості з метою вирішення певних завдань підвищеної складності. Застосування цих методів сприяє підвищенню рівня інтелектуального розвитку, виявленню творчих здібностей здобувачів, розвитку творчого мислення, підвищенню рівня самостійності, формуванню навичок колективної роботи, поліпшенню комунікативних навичок. Методи колективної розумової діяльності вирізняються новизною, більшою мобільністю у виборі напрямів розв'язання проблеми, більшою самостійністю й творчістю її учасників, комплексним підходом до розв'язання проблеми.

Використання **методів застосування комп'ютерних технологій** підвищує ефективність засвоєння здобувачами навчального матеріалу, сприяє розвитку розумових, творчих здібностей здобувачів; підвищує їхню зацікавленість та активність в оволодінні знаннями. Методи застосування комп'ютерних технологій у навчанні надають можливість диференціації, поглиблення індивідуалізації навчання, розширення можливостей інформаційних, контролю та самоконтролю, використання творчих завдань.

РОЗДІЛ 3

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методологічне та теоретичне забезпечення емпіричних психологічних досліджень складає один з найскладніших аспектів наукової діяльності практичного психолога. Вивчення дисципліни «Теоретичні і методологічні проблеми психології» сприятиме підвищенню наукової підготовки фахівця-психолога, його дослідницької компетентності. Глибоке засвоєння змісту курсу є важливим чинником підготовки психологів до ефективного здійснення магістерського дослідження.

Знання, отримані під час вивчення навчальної дисципліни «Теоретико-методологічні проблеми психології», допоможуть озброїти магістрів знаннями, які дадуть їм можливість працювати з різними теоріями психологічної науки; розширити та поглибити теоретичні знання магістрів стосовно особливостей базових категорій та принципів психологічної науки; сформувати уявлення про парадигми психологічної науки (проблеми предмету, методу, пояснення), закріпити знання магістрів про структуру психології як системи знань, сформувати уміння історико-теоретичного аналізу, визначити підходи до основних проблем психологічної науки, сприяти розвитку у магістрів уміння застосовувати психологічні знання при організації власної поведінки та під час надання кваліфікованої психологічної допомоги.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	очна (денна)
Статус дисципліни	загальна обов'язкова
Рік підготовки	1-й
Семестр	2-й
Обсяг дисципліни:	
в кредитах ЄКТС	4,5
кількість модулів	2
загальна кількість годин	135
Розподіл часу за навчальним планом	
лекції	28 год.
семінарські заняття	32 год.
самостійна робота	75 год.
підсумковий контроль (диф. залік)	Екзамен

Відповідно до освітньої програми «Екстремальна та кризова психологія» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	Абревіатура
Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій	ПР 1.
Розробляти просвітницькі матеріали та освітні програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість.	ПР 6.
Оцінювати ступінь складності завдань діяльності та приймати рішення про звернення за допомогою або підвищення кваліфікації.	ПР 8.
Здійснювати аналітичний пошук відповідної до сформульованої проблеми наукової інформації та оцінювати її за критеріями адекватності.	ПР 10.
Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.	ПР 11.

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Програмні компетентності (загальні та професійні)	Абревіатура
Здатність досліджень на відповідному рівні	ЗК 2.
Здатність генерувати нові ідеї (креативність)	ЗК 3
Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми	ЗК 4.
Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики	СК 1.
Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності	СК 7.

Програма навчальної дисципліни

Теми навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні уявлення про методологію та теорію науки

Тема 1.1. Теорія та методологія в науці

Література: [Баз.:1,2, 4, 5, 6, 7. Дод.:1,3]

Тема 1. 2. Наука та наукові знання

Література: [Баз.:1, 6, 7. Дод.: 1, 3]

Тема 1.3. Специфіка методології в психології

Література: [Баз.:1-4. Дод.: 4]

Тема 1.4. Основні теоретичні підходи в психології

Література: [Баз.:1 - 5. Дод.:1- 4]

Тема 1.5. Парадигми та дихотомії у психології

Література: [Баз.:1, 2, 3. Дод.: 1- 4]

Змістовий модуль 2. Теоретичні та методологічні засади психології

Тема 2.1. Конкретно-науковий рівень методології в психології.

Література: [Баз.:1, 3. Дод.: 1]

Тема 2.2. Принципи наукової психології

Література: [Баз.:1-5 Дод.: 1]

Тема 2.3. Категорія відображення в психології

Література: [Баз.:1-5. Дод.: 1]

Тема 2.4. Категорія діяльності в психології.

Література: [Баз.: 1-5. Дод.: 1-4]

Тема 2.5. Мотивація як базова категорія психології

Література: [Баз.: 1-6. Дод.: 1, 3]

Тема 2.6. Проблема особистості в психології

Література: [Баз.: 1-5. Дод.: 1-4]

Тема 2.7. Спілкування як базова категорія психології

Література: [Баз.: 1-4. Дод.: 1-4]

Тема 2.8. Закони та проблеми в психології

Література: [Баз.: 1-4. Дод.: 1-4].

Критерії успішності навчання та форма підсумкового контролю успішності навчання:

Контрольні заходи проводяться з метою встановлення рівня засвоєння курсантами (слухачами) теоретичного матеріалу та практичних навичок, що передбачені програмою. При цьому застосовуються наступні форми контролю:

–самоконтроль, який здійснює курсант (слухач), орієнтуючись на контрольні питання до кожного змістового модулю;

–поточний контроль, який здійснюється під час практичних занять з метою перевірки рівня засвоєння курсантом (слухачем) певної теми навчальної дисципліни в процесі семінарських та практичних занять (форми його: експрес-опитування, контрольна-аналітична робота, тестування, співбесіда, доповідь теоретичного питання, реферат);

–рубіжний контроль (КМР, залік);

–підсумковий контроль (іспит).

Модульний та підсумковий контролі проводяться з метою оцінки результатів засвоєння змісту навчального матеріалу і здійснюються в обсязі, визначеного програмою навчальної дисципліни навчального матеріалу в

терміни, встановлені робочим навчальним планом, та включають написання модульних контрольних робіт і проведення заліку та іспиту.

Засоби діагностики успішності навчання

Знання курсантів з дисципліни «Філософія» контролюються викладачем на практичних заняттях.

Підсумкова модульна контрольна робота включає два типи завдань:

1. Статистичний диктант – питання, спрямовані на виявлення загальних теоретичних знань з дисципліни;
2. Проблемно-аналітична робота – спрямована на виявлення умінь курсантів використовувати набуті знання для самостійного аналізу основних філософських проблем.

РОЗДІЛ 4

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Наука як особлива форма діяльності суб'єкта.

2. Особливості наукового знання. Суб'єктивне і об'єктивне у науковому пізнанні.
3. Психологічні механізми творчо-пошукової дослідницької діяльності.
4. Соціальна, когнітивна і індивідуально-психологічна змінна теоретико-психологічного аналізу науки.
5. Співвідношення психологічної теорії і психологічної практики. Предметний вимір науки, її предметна мова.
6. Особистісний складник психологічної науки. Мотивація вченого як вирішальна особистісна змінна.
7. Принципи, шляхи і засоби виробництва психологічного знання.
8. Психологічні особливості психолога-дослідника.
9. Рефлексія наукового знання про психічне. Психобіографія – новий напрямок у дослідженні психологічної науки.
10. Дискусія як форма наукового спілкування. Опонентне коло і наукове відкриття. Поняття про наукову школу.
11. Принцип детермінізму, історія його розвитку.
12. Психічний детермінізм.
13. Макросоціальний і мікросоціальний детермінізм.
14. Принцип системності. Типи «несистемних теорій» (холізм, елементаризм, еkleктизм, редукціонізм).
15. Основні поняття системного підходу.
16. Загальнометодологічні процедури, що розробляються системним підходом.
17. Принцип розвитку та його реалізації у вітчизняній психології.
18. Суб'єктна парадигма у сучасній психології. Суб'єктнодіяльнісний підхід до аналізу психічних явищ.
19. Основні ідеї вчинкового підходу в українській психології.
20. Вчинок як осередок психічного та логіка його визначення. Вчинок і діяльність
21. Концепція психотехнічної теорії Ф.Є. Василюка
22. Питання методології практичної психології
23. Методи наукового дослідження та засоби буденного психологічного пізнання
24. Три складові психологічної технології
25. Характеристики психологічної технології.

Перелік теоретичних питань для підготовки до екзамену.

Модуль 1. Загальні уявлення про методологію та теорію науки

1. Методологія у складі науки.
2. Методологічні та теоретичні проблеми. Порівняльний аналіз.

3. Рівні методологічного аналізу в науці.
4. Філософські позиції, що визначають місце та роль психічних явищ у світі.
5. Проблема віри в наукових дослідженнях. Гностицизм та агностицизм в об'єктивному пізнанні світу.
6. Наука та інші форми пізнання навколишнього світу.
7. Загальнонаукові принципи «класичного» наукового дослідження.
8. Наукове знання та його класифікація.
9. Наукове пізнання: підходи та методи.
10. Структура сучасного наукового знання.
11. Наукові факти та їх характеристика. Співвідношення гіпотези та факту.
12. Характеристика наукових теорій. Особливості їх побудови.
13. Питання істинності наукових знань: принцип верифікації та фальсифікації.
14. Закони в структурі наукового знання.
15. Етапи наукового дослідження.
16. Знаково-символічні засоби в життєдіяльності людей та в науці. Знак та символ: порівняльна характеристика.
17. Інформаційний детермінізм та його особливості.
18. Характеристика знаково-символічних засобів, які використовуються в науці.
19. Семіотичні дії та їх характеристика.
20. Проблеми, пов'язані з оволодінням науковими знаннями: валідність в організації наукового дослідження, інтерпретація знаково-символічних засобів, оволодінням змістом наукових знань.
21. Стадії розвитку науки.
22. Суб'єктивні та об'єктивні знання в теорії пізнання.
23. Наукова революція XX століття: перехід від некласичної до класичної науки.
24. Позитивізм як методологічний базис наукового пізнання.
25. Поняття парадигми та наукової революції за Т. Куном.
26. Теорія критичного реалізму К.Поппера та принцип фальсифікації гіпотез.
27. Концепція внутрішньої єдності логіки доведення та заперечення.
28. Прагматизм, фаллібілізм, релятивізм та операціоналізм в наукових теоріях.
29. Номіналізм, раціоналізм, реалізм та інтуїтивізм як методологічна основа науки.
30. Постнекласична стадія розвитку науки.
31. Постпозитивістське трактування науки.
32. Особливості психологічних знань.
33. Наукове та "ненаукове" психологічне знання.
34. Раціональна та емпірична психологія.
35. Асоціанізм як перший напрямок у психології.
36. Сучасне уявлення про теоретичні та емпіричні методи психології.
37. Моделюючий підхід в теорії пізнання та психологічні гіпотези.

38. Описова та пояснювальна психології як перша дихотомія в історії психології.
39. Морфологічна та динамічна парадигми в психології.
40. Природнича та гуманітарна парадигми в психології
41. Класична та некласична психологія.
42. Постнекласична парадигма в психології.

Модуль 2. Теоретичні та методологічні засади психології

1. Зміст конкретно-наукового рівня методології психології.
2. Етапи побудови психологічних теорій.
3. Визначення психіки в контексті різних психологічних підходів (асоціативна психологія, структуралізм, гештальтпсихологія, функціональна психологія, біхевіоризм, психодинамічні підходи, вітчизняна психологія).
4. Психофізична проблема в психології.
5. Форми психологічних знань та їх характеристика.
6. Способи пояснення психічних явищ.
7. Закони в психології.
8. Проблема редукціонізму в психології.
9. Гносеологічні аспекти аналізу психічних явищ (за Л.С. Виготським, Б.Ф. Ломовим, М.А. Холодною).
10. Способи системно-структурного дослідження в психології (за Г.П. Щедровицьким).
11. Психологічна теорія, її функції та типи (за І.І. Ільясовим).
12. Методологічні принципи психології. Відкритість системи.
13. Принцип детермінізму в психології.
14. Характеристика активності як базового принципу психології.
15. Принцип системності та його застосування у психології.
16. Принцип розвитку як один з основних принципів психології.
17. Принцип єдності свідомості та діяльності в психології.
18. Принцип історизму як один з принципів психологічної науки.
19. Категоріальний устрій психології. Базисні категорії та метакатегорії.
20. Категорія відображення у психології.
21. Особливості відображення як функції психіки. Підходи до визначення суб'єктивного відображення об'єктивного світу.
22. Рівні та характеристики психічного відображення (за Б.Ф. Ломовим).
23. Активність психічного відображення.
24. Поняття та структура діяльності.
25. Підходи до розуміння діяльності у психології.
26. Соціальна природа діяльності. Єдність свідомості і діяльності.
27. Предметність діяльності.
28. Проблема особистості в психологічній науці.
29. Становлення поняття "особистість" в психології. Теорії особистості.
30. Структура особистості.

31. Регулятори поведінки особистості (світогляд, спрямованість, характер, здібності).
32. Основні постулати теорії особистості.
33. Розвиток особистості.
34. Мотивація як психологічна категорія. Мотив-мотивація-мотиваційна сфера особистості.
35. Структура мотивації.
36. Основні класифікації мотивів та мотивації.
37. Теорії мотивації.
38. Відносини та спілкування як категорії психології.
39. Загальна характеристика спілкування.
40. Перцептивна сторона спілкування. Механізми формування образу партнера по спілкуванню.
41. Комунікація: засоби, структура та бар'єри.
42. Інтерація як одна з сторін спілкування. Стили (види) взаємодії у спілкуванні.
43. Психогностична проблема.
44. Психомотиваційна проблема.
45. Психопраксична проблема.
46. Психосоціальна проблема.
47. Психофізіологічна проблема.

РОЗДІЛ 5.

КОНТРОЛЬНА РОБОТА ЗА МОДУЛЕМ

Проблемно-аналітичні завдання:

ВАРІАНТ № 1

1. Сутність методології у складі науки.
2. Охарактеризуйте постнекласичну стадію розвитку науки.
3. Принцип історизму як один з принципів психологічної науки.

ВАРІАНТ № 2

1. Сутність методологічних та теоретичних проблем. Порівняльний аналіз.
2. Особливості психологічних знань.
3. Особливості відображення як функції психіки. Підходи до визначення суб'єктивного відображення об'єктивного світу.

ВАРІАНТ № 3

1. Рівні методологічного аналізу в науці.
2. Раціональна та емпірична психологія.
3. Поняття та структура діяльності.

Тестові завдання з курсу «Теоретико-методологічні проблеми психології»

«Дослідження саморегуляції особистості (контекстуалізовані моделі особистості)»

1. У відповідності до когнітивно-адаптивної теорії риси особистості повинні розглядатися у їх співвідношенні з:
а) індивідуальними відмінностями щодо адаптації; б) груповими відмінностями щодо адаптації;
в) міжетнічними відмінностями щодо адаптації; г) не має вірної відповіді.
2. Риси особистості асоціюються з конкретними наборами:
а) установок; б) цінностей;
в) навиків; г) видів темпераменту.
3. Паралельно із здобуттям навиків люди також набувають і... відносно власної спроможності реалізовувати ці навики у життєдіяльності.
а) думки; б) знання;
в) цінності; г) риси характеру.
4. У здорової людини особистісна динаміка підкріплюється взаємодією:
а) адаптивного трикутника; б) адаптивного квадрату;
в) дезадаптивного трикутника; г) не має вірної відповіді.
5. Провідний розробник когнітивно-адаптивної теорії:
а) А. Анастасі; б) К. Роджерс;
в) А. Бек; г) Г. Меттьюс.
6. Кореляція між рисами особистості і результатами вимірювання ефективності переробки

інформації здебільшого:

- а) помірна; б) 100%;
- в) відсутня; г) невелика.

7. Автором теорії суб'єктної ефективності є:

- а) Келлі; б) Бандура;
- в) Грей; г) Лазарус.

8. У межах соціально-когнітивних теорій особистості окремо оцінюються:

- а) когнітивна, афективна і соціальна активність суб'єкта;
- б) пізнавальна, творча і антисоціальна активність суб'єкта;
- в) пізнавальна і соціальна активність суб'єкта;
- г) не має вірної відповіді.

9. Теорія суб'єктної ефективності базується на функціонуванні взаємозв'язків між:

- а) уявленням людини про власну ефективність; б) емоційною збудливістю;
- в) поведінковими тенденціями; г) всі відповіді вірні.

10. Один з центральних принципів у соціально-когнітивній теорії Бандури має назву:

- а) детермінізму; б) розвитку;
- в) реципрокного детермінізму; г) всі відповіді вірні.

11. Під детермінізмом Бандура розуміє:

- а) залежність результатів поведінки від певних подій;
- б) залежність результатів поведінки від самопочуття людини;
- в) залежність результатів поведінки від процесів метаболізму;
- г) не має вірної відповіді.

12. Тріадний реципрокний детермінізм Бандури включає:

- а) взаємовплив фізичного і соціального оточення; б) когнітивні і афективні схеми;
- в) індивідуальну поведінку; г) всі відповіді вірні.

13. Теорія Бандури базується на:

- а) цінностях людини; б) темпераменті;
- в) когнітивних здібностях; г) всі відповіді вірні.

14. Яку кількість основних здібностей визначає Бандура:

- а) 5; б) 4; в) 10; г) 3.

15. До переліку основних здібностей за Бандурою не входить:

- а) вікарус; б) символічні здібності;
- в) здатність до саморефлексії; г) здатність до акселерації.

16. «Вікаріус» – це здатність у процесі соціального навчання здобувати знання і навички

через:

- а) наслідування поведінки інших людей; б) спостереження за поведінкою інших людей;
- в) системи знаків; г) всі відповіді вірні.

17. Які ідеї є центральними у соціально-когнітивному підході до аналізу особистості:

- а) суб'єктної ефективності і впевненості в суб'єктній ефективності;
 - б) суб'єктної не ефективності і впевненості в суб'єктній ефективності;
 - в) об'єктної ефективності і впевненості в об'єктній ефективності;
 - г) не має вірної відповіді.
18. Бандура вважав, що між поведінкою людини та її оточенням є:
- а) детермінація тільки з боку оточення; б) детермінація внутрішніми чинниками;
 - в) взаємовиключення; г) взаємовплив.
19. Автором архітектурної моделі особистості «знання і оцінювання» є:
- а) А. Бандура; б) Д. Цервоне;
 - в) Г. Меттьюс; г) А. Маслоу.
20. Яка кількість принципів покладена в основу створення архітектурної моделі особистості «знання і оцінювання»:
- а) 10; б) 8; в) 5; г) 3.
21. У моделі особистісної архітектури «знання й оцінювання» поєднання знань і оцінювання породжує ... класів когнітивно обґрунтованих індивідуальних змінних.
- а) 6; б) 2; в) 12; г) 20.
22. За визначенням Лазаруса знання – це:
- а) результат взаємодії із соціальним оточенням;
 - б) результати усвідомлення людиною порядку реалізації певних подій і усталені ментальні репрезентації характеристик певних подій;
 - в) продукти власної активності суб'єкта; г) не має вірної відповіді.
23. Автором когнітивно-експерієнціальної моделі особистості є:
- а) А. Бандура; б) Д. Цервоне;
 - в) Г. Меттьюс; г) С. Епштейн.
24. До чотирьох базових постулатів когнітивно-експерієнціальної моделі особистості належать наступні:
- а) міру, в якій оточуючий світ розглядається конкретним суб'єктом як сприйнятливий або несприйнятливий;
 - б) міру, в якій інші люди розглядаються як гідні довіри;
 - в) міру, в якій образ Я суб'єкта розглядається як гідний поваги;
 - г) всі відповіді вірні.
25. Основні уявлення про світ характеризуються у межах когнітивно-експерієнціальної моделі особистості двома типами схем:
- а) дескрептивними і мотиваційними; б) прескрептивними і мотиваційними;
 - в) дескрептивними і прескрептивними; г) не має вірної відповіді.

ТЕСТ

1. Що відноситься до структури теорії:
 - А) принципи;
 - Б) опис;
 - В) знання;
 - Г) емпіричні дані.
2. Що не відноситься до проблем загальної методології науки:
 - А) Побудова методологічної картини світу;
 - Б) фіксація та опис конкретних зв'язків методологічної діяльності;
 - В) визначення основних напрямків та програм досліджень.
3. Що не відноситься до рівнів досліджень в методології:
 - А) філософський;
 - Б) рівень загальнонаукових принципів та форм дослідження;
 - В) наукове пізнання;
 - Г) окремі поняття окремих наук.
4. Що не належить до загальнонаукових логіко-гносеологічних методів наукового пізнання:
 - А) індуктивний;
 - Б) гіпотетико-дедуктивний;
 - В) аксіоматичний;
 - Г) структурно-складовий.
5. Причинно-наслідковий зв'язок між предметами та явищами встановлюється між предметами:
 - А) такий зв'язок між предметами та явищами носить не випадковий характер і відтворюється в одних і тих же умовах;
 - Б) такий зв'язок між предметами та явищами носить випадковий характер;
 - В) при встановленні такого зв'язку можуть бути впливи інших предметів і явищ, які можуть бути іншою причиною наслідку.
6. на що націлений квазіексперимент:
 - А) на постановку психологічного діагнозу;
 - Б) на перевірку причинно-наслідкових гіпотез;
 - В) є постачальником емпіричних даних.
7. Коли відбулася III наукова революція:
 - А) кінець XIX – початок XX ст.;
 - Б) остання третя XX ст.;
 - В) в XVIII – першій половині XIX ст.;
 - Г) XVII ст.
8. Коли виникла дисциплінарна будова науки:
 - А) під час II наукової революції;
 - Б) під час I наукової революції;
 - В) під час III наукової революції;
9. Хто є автором поняття «дослідна наука»:
 - А) Френсіс Бекон;
 - Б) Роджер Бекон;
 - В) Рене Декарт.

10. Хто ввів в обіг терміни емпіричної та раціональної психології:
- А) Х. Вольф;
 - Б) І. Кант;
 - В) В. Вундт.

РОЗДІЛ 6

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Ушакова І.М. Теоретико-методологічні проблеми психології. Курс лекцій. / І.М. Ушакова – Харків: НУЦЗУ, 2016. – 213 с
2. Носенко Е.Л., Аршава І.Ф. Сучасні напрями зарубіжної психології: психологія особистості, підручник для студентів вищих навчальних закладів, / під редакцією академіка АПН України, доктора психологічних наук, професора С. Д. Максименка, Дніпропетровськ: Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара, 2010. – 264 с.
3. Аршава І.Ф., Носенко Е.Л. Аспекти імпліцитної діагностики емоційної стійкості людини. – Д.: Вид-во ДНУ, 2008. – 468 с
4. Методологічні та теоретичні проблеми психології: навчальний посібник для слухачів та студентів вищих навчальних закладів / Корольчук М.С. и др. – К.: Ніка–Центр, 2008.– 336 с.
5. Максименко С.Д. Генезиса становлення особистості. – К.: Изд-во ООО «КММ», 2006. – 240 с. 10.Савчин М.В. Методологеми психології. – К.: Академвидав, 2013. – 224 с.
- 6.Савчин М.В. Духовна парадигма в психології. – К.: Академвидав, 2013. – 218 с.

Додаткова:

1. Корольчук М.С. Методологічні та теоретичні проблеми психології. – К.: Ельга, 2008. – 336 с.
2. Максименко С.Д. Розвиток психіки в онтогенезі. (В 2-х т.). – Т.1. Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. – К.: Ваклер, 2002.
3. Психологічна енциклопедія. / Автор-упорядник О.М. Степанов. – К.:2006.
4. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. (Досвід особистісно центрованої систематизації категоріально-поняттєвого апарату): Навч.-метод. посібник. – К.: Ніка-центр, 2003. – 204 с.

Інформаційні ресурси

У якості ресурсів використовується нормативна база; наукові джерела (монографії та періодичні наукові видання), які містить наукова бібліотека ЧПБ імені Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, наукові бібліотеки міста; наукові матеріали, які знаходяться у фондах Національної бібліотеки ім. В.Вернадського, мережа Інтернет та інше.